

Lidský příběh v těžké době Josefa Oulovská, roz. Matějusová *25.4.1925 Nikytiče

V době německé nacistické okupace Volyně žila naše rodina, rodiče a tři děti, na okraji malé české vesničky (31 domovních čísel) Tomášovka, zvané také Dybrova, v okrese Dubno. Rodiče, spolu s dalšími českými rodinami z nedalekých Nikytič, zakoupili zde v roce 1926 několik hektarů půdy od polského velkostatkáře Straszewskiego.

Brzy poté, kdy nacisté zahnali Židy z Dubna a širokého okolí do ghetta, zaklepalí u nás v noci na okno nějací lidé. Maminka je bez váhání pozvala dovnitř. Byli to dva dospělí muži a asi šestileté děvčátko. Byl již pozdní podzim a oni byli zcela promáčení, utrmácení a hladoví. Když jim maminka dala něco na převlečení a k jídlu, prozradili nám, že uprchli z ghetta a prosili o úkryt. Rodiče jako věřící evangelíci ihned rozhodli, že jim pomůžeme a doufali jsme, že nás všechny Bůh do konce války ochrání.

Řekli nám svá jména: Pinkl Presmman (*1913 Dubno), jeho dcerka Chava (*1935 Dubno) a p. Zimmel, který byl trápením velmi zamlklý a neuměl jiný jazyk než jidiš. Vyprávěli, že v noci přeplavali řeku Ikvu, která protékala kolem ghetta. Pinkl Presmman plaval s dcerkou na zádech a s nimi také plavaly jejich manželky. Paní Presmmanová byla ve vysokém stupni těhotenství. Obě ženy však nevydržely námahu a utonuly. Mezi lidmi se říkalo, že podobných pokusů o útěk z ghetta bylo hodně, ale ti Židé, kteří se dostali do rukou místních Ukrajinců přišli většinou o vše co měli, včetně šatstva a nakonec i o život.

Věřme, že i mezi Ukrajinci byly světlé výjimky, ale běda, kdyby se o nich dověděla ukrajinská policie nebo banderovci. Proto, jak říkali, hledali úkryt mezi Čechy a tak se dostali až do naší obce, která byla od Dubna vzdálena asi 12 km!

Žili jsme již předtím dost skromně a když přibyli tři další strážníci nezbylo, než jim říci pravdu jak na tom jsme. Naštěstí oba záchráněni muži měli nějakou zásobu carských zlatých pětirublovek — obecně se této měně říkalo „pětky“ a v celém meziválečném období byly mezi obyvatelstvem Volyně považovány za neoficiální, ale nejspolehlivější měnu. Šlo nyní o to, jak za „pětky“, nebo prostřednictvím okupačních marek kupovat potraviny a dělat vše tak, aby se nic neprozradilo. Prozrazení by znamenalo přímé ohrožení životů nás všech. Tento přetěžký úkol připadl mně, sotva sedmnáctileté dívce. Tajně jsem chodila do Dubna (12 km), třásla se strachy před německými prohlídkami, před zlými lidmi, nebo že udělám nějakou chybu, budu prozrazena a všichni zahyneme. Moje nervová soustava prošla tvrdými zkouškami a důsledky se projevují dodnes a s léty se zesilují. O tři roky mladší sestra Růženka pomáhala mamince v kuchyni a ve chlívě. Já jsem měla navíc na starosti praní prádla pro osm osob.

Nikdo, ani nejbližší příbuzní, kteří k nám často chodili na návštěvu nesměli vědět, že někoho přechováváme. Nejdříve se záchráněni skrývali na půdě našeho domku, kde jim tatínek s bratrem udělali zateplenou skrýš. Brzy nato po nocích vybudovali pod chlívem velkou podzemní skrýš se dvěma vchody. Jeden byl maskovaný pod žlabem a druhý, únikový, byl mimo chlív.

Všechno dobře dopadlo. Nikdo nás neprozradil, zůstali jsme naživu. Dne 23. března 1944 naši obec osvobodila Rudá armáda! Pinkl Presmman odešel pracovat do známé dubenské bekonárny. Tento masokombinát postavili před válkou Angličané a exportovali z něj lahůdkové vepřové maso z prasat, které zemědělci smluvně pěstovali v širokém okolí. Dostávali od masokombinátu chovná selata a zavazovali se dodávat v dohodnutých termínech a cenách prasata ve váze v rozmezí 95 až 99 kg. Pinkl Presmman se uplatnil v zahraničním obchodě, protože kromě češtiny a hebrejštiny ovládal ukrajinštinu, polštinu (byl záložním důstojníkem polské armády), ruštinu a trochu němčinu a angličtinu. Pracovala jsem v té době ve stejném podniku v krejčovském oddělení. Asi po dvou letech získal doklady pro odjezd s dcerou do Polska. Snad tam odjel i Zimmel. Naše rodina (kromě bratra) reemigrovala do vlasti a tak jsme ztratili vzájemný kontakt.